

ГРАНТИ ТА ДОПОМОГА АГРАРНОМУ СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Черкащенко Анастасія Вячеславівна

аспірантка кафедри моделювання економіки і бізнесу

Черкаського національного університету

імені Богдана Хмельницького

Одна із головних галузей національного господарства України є аграрний сектор. Він забезпечує продовольчу безпеку країни та має найбільшу частку в ВВП за результатами 2021 року – 10%. Україна має всі переваги у здійсненні сільськогосподарської діяльності та подальшої реалізації продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку. Вигідне територіальне розміщення, наявність спільних кордонів з країнами-партнерами стимулює експорт та подальший вихід на міжнародний ринок. Родючий чорнозем забезпечує якість, а також значні обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. Тому розвиток сільського господарства країни забезпечить продовольчу та фінансову стабільність, економічне зростання, добробут української нації.

Військові дії на території України спровокували погіршення економічної ситуації в країні. Частина аграрних підприємств потрапили під окупацію, втратили свої виробничі потужності, інші – зазнали забруднення сільськогосподарських угідь. Знищення кременчуцького нафтопереробного заводу спровокувало підвищення вартості палива, зростання цін на добрива, сировину, засоби захисту рослин, нестача оборотних коштів, все це призвело до збільшення витратної частини бюджету сільськогосподарських підприємств. Блокада українських портів підсилала економічну напругу. Зростала ймовірність збитковості, особливо серед середнього та малого бізнесу. Це створювало труднощі для подальшого господарювання аграрним підприємствам.

Для зменшення негативного впливу війни на аграрний сектор уряд країни прийняв Закон України № 7178 «Про забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» [1]. Додатково було впроваджено податкові пільгові періоди та кредитну програму «Доступні кредити 5–7–9%», виділено кошти з резервного фонду державного бюджету на страхування транспортних втрат перевізників [2].

Окрім цього, держава разом із міжнародними партнерами надає гранти та різні види допомог сільськогосподарським підприємствам. Для прощення процедури участі та отримання було створено державний аграрний реєстр.

Державний аграрний реєстр (ДАР) — це автоматична електронна система від Мінагрополітики, головною метою створення якої є ефективно та прозоре залучення і розподіл усіх можливих програм підтримки українських сільськогосподарських виробників. Джерелом фінансування виступають кошти державного бюджету, пільгові кредити, міжнародні гранти та технічні допомоги [3].

Основоположними документами створення ДАР є ЗУ «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції» [4] та постанова КМУ № 573 від 02.06.2021 «Про функціонування Державного аграрного реєстру» [5]. Впровадження ДАР відбувається за підтримки Європейського Союзу та Світового банку.

Зареєструватися в системі можуть:

- виробники аграрної продукції будь-якого розміру та напряму господарювання;
- фізичні особи, ФОП або юридичні особи будь-якої форми власності;
- аграрії, які мають електронний підпис або BankID.

Для створення персонального електронного кабінету необхідно заповнити реєстраційну форму та підтвердити згоду на обробку персональної інформації. Система ДАР взаємопов'язана з Єдиним державним реєстром юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, Державним земельним кадастром, Державним реєстром речових прав, а також із Єдиним державним реєстром тварин. Оновлення інформації здійснюється під час кожної авторизації [3].

В електронний кабінет автоматично підв'язуються дані сільськогосподарського виробника з ЄДР, інформація про зареєстровані земельні ділянки із зазначенням їх геолокації та дані про поголів'я тварин. Аграрії самостійно можуть вказати інформацію про вирощувані сільськогосподарські культури – назва культури, період посіву та збирання, площі та врожайність. Все це є підґрунтям для участі в програмах підтримки.

В ДАР є окремий розділ «програми підтримки», який складається з чотирьох блоків – доступні програми підтримки, потенційно доступні програми підтримки, інші програми підтримки та мої заявки у програмах. Це дає змогу швидко відстежувати та подавати заявку на участь. Якщо підприємство відповідає заданим критеріям програми, користувачу системи приходить сповіщення на електронну адресу, а сама програма відображається в переліку [3].

На початку вересня стартувала програма підтримки сільськогосподарських виробників за двома програмами: агровиробники, які обробляють від 1 до 120 га отримали субсидію на кожну одиницю площі

в розмірі 3100 грн; а власники ферм – 5300 грн на кожен корову, за умови, що загальна кількість голів не перевищує 100 одиниць. Заявки подали 13 960 українських аграріїв, а сумарний фонд склав 917 млн грн. Проте кількість охочих отримати допомогу зросла до 33 000 підприємств, тому тривалість програми продовжено, а фінансовий фонд збільшено. Фінансування здійснюється за бюджетної підтримки Європейського Союзу.

Блокада українських портів унеможливила вивіз українського зерна, а національний дефіцит зерносховищ склав 25%. Це спровокували пошук нових шляхів зберігання продукції. Так за підтримки продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), а також Мінагрополітики створено нову програму підтримки. Першим етапом гуманітарної допомоги стало надання засобів тимчасового зберігання зерна (рукавів) місткістю 200 тон. Учасниками вже стали 1497 агро-виробників, земельний фонд яких становить від 100 до 10 000 га. Програма реалізується за донорської підтримки урядів Канади та Японії, а також австралійської благодійної організації Minderoo Foundation [3].

Другим етапом допомоги є надання допоміжної техніки для завантаження та розвантаження зернових рукавів. Загальний фонд складає 105 комплектів, при чому один комплект техніки надається на завантаження щонайменше 292 зернових рукавів. Це дасть змогу покрити близько 30% від загальнонаціональної потреби зерносховищ. Фінансова допомога партнерів складає 60,5 млн доларів США [3].

Від початку війни Мінагрополітики разом з місцевими управліннями агропромислового розвитку (АПР), житлово-комунального господарства та екології здійснювали інформування агропромислових підприємств про можливі види та програми допомоги.

В кінці березня поточного року проводилася компанія бронювання військовозобов'язаних для посівної компанії 2022 року. Мова йде про персонал, який безпосередньо залучений у виробничий процес – агрономи та трактористи. За координації місцевих управлінь АПР та військових адміністрацій, аграрії подавали списки бронювання персоналу [6].

МінАгро та EOSDA на період посівної кампанії надавали усім бажаючим українським фермерам безкоштовний доступ до EOS Crop Monitoring – супутникової онлайн-платформи точного землеробства для моніторингу полів. Зацікавлені мали зареєструватися на сайті та заповнити форму-заявку.

На початку липня 2022 року набула чинності постанова Кабінету Міністрів України № 738 від 21.06.2022 р. «Деякі питання надання грантів бізнесу». Вона визначала порядок надання допомоги на створення або розвиток садівництва, ягідництва, виноградарства та тепличного господарства. Учасниками програми могли стати аграрії, які

здійснюють господарську діяльність в зазначені галузі сільського господарства. Грант в галузі садівництва передбачав висадку та облаштування нового саду площею від 1 до 25 га. Допомога у будівництві теплиць надавалася за умови створення не менше сорока робочих місць, площа модульної конструкції була не менше 1,6 га та не більше 2,4 га [6].

У жовтні Мінагрополітики проводило опитування серед українських аграріїв про їхні потреби в ресурсах для проведення посівної компанії 2023 року. Отримані результати будуть використані для розробки нових програм підтримки на наступний рік.

Програма USAID АГРО запропонувала «Підтримку ММСП галузі овочівництва та картоплярства у забезпеченні засобами виробництва (добрива та засоби захисту рослин)». Підтримка надавалася у вигляді добрив та пестицидів для потребуючих мікро-, малих та середніх підприємств.

Отже, незважаючи на військові дії, зменшення ВВП, економічної нестабільності та спрямування майже всієї частини державних видатків, уряд за підтримки міжнародних партнерів докладає усіх зусиль для допомоги національним галузям економіки, а надто сільського господарства. Було прийнято та внесено ряд законодавчих змін, створено та надано гранти та допомоги, які забезпечували подальше функціонування аграрних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану». URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220863.html>.
2. Кузовкін Е. Аграрні відносини під час війни: як держава допомагає аграріям з регіонів, що постраждали від воєнних дій. *Юридична газета online*. 2022. URL: <https://cutt.ly/b15BOWb>.
3. Державний аграрний реєстр. URL: <https://www.dar.gov.ua/news>.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985-20#Text>.
5. Постанова КМУ № 573 від 02.06.2021 «Про функціонування Державного аграрного реєстру». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2021-п#Text>.
6. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua>.